

polohy. Nepočtený soubor sestává ze tří úštěpů (na jednom bylo zhotoveno vějířovité silně eolizované škrabadlo), jádra z místních rohovců typu Krumlovský les a fragmentu valounu tmavě červenohnědého radiolaritu. Za pozornost stojí především velké (89 × 63 × 80 mm), téměř půlkilové (467 g) jednopodstavové jádro s pozůstatky paralelní čepelové těžby po větší části obvodu (obr. 13). V bočním pohledu má jádro kýlovitý tvar. Část podstavu a zad jádra je tvořena naturální povrchem. Zbývající partie podstavu je upravena několika dostřednými negativy. Povrch jádra pokrývá nesouvislá, na mnoha místech prosvítající patina, a je mírně eolizovaný. Charakter popsaného jádra je v souladu s předpokládanou příslušností předchozích nálezů k aurignacému technokomplexu (cf. Oliva 1987).

Literatura

- Bartík, J., Cibulka, D., Augustinová, K. 2023:** Kubšice (okr. Znojmo). *Přehled výzkumů* 64(1), 183.
- Oliva, M. 1987:** *Aurignacien na Moravě*. Studie Muzea Kroměřížska '87. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska.
- Valoch, K. 1965:** *Altsteinzeitliche Funde aus Brno und Umgebung*. *Časopis Moravského muzea v Brně, vědy společenské* L, 21–30.

Summary

In 2023, the ongoing surface survey at the Kubšice III – ‘Na Komárkovém’ site (Znojmo District) yielded chipped industry from the early Upper Paleolithic. The small collection consists of three flakes and cores made of local Krumlovský les-type chert, as well as a fragment of a dark reddish-brown radiolarite cobble. Of particular note is a large wedge-shaped single-platform core, showing traces of parallel blade exploitation along most of its circumference (Fig. 13). The character of the described core is consistent with the presumed classification of previous finds made here to the Aurignacian technocomplex (cf. Valoch 1965; Oliva 1987).

Jaroslav Bartík, David Cibulka

Kvasice (okr. Kroměříž)

„Za Novým Dvorem“; Skřatovy, Kvasice 2.

Aurignacien. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: dočasně u nálezce.

Lokalizace: WGS-84: 49.2268844N, 17.4670211E

Na známé paleolitické stanici Kvasice 2 nalezl autor zprávy vysoké škrabadlo (obr. 14) vyrobené z neobvyklého materiálu – révaitu. Za určení suroviny děkuji A. Přichystalovi.

Révait je šperkařská odrůda silicitu (opalizovaný prachovitý jílovec až rohovec impregnovaný sloučeninami železa), která představuje velmi kvalitní surovinu pro výrobu štípaných artefaktů, avšak pro poměrně malou velikost valounů, jen málokdy přesahujících 8 cm, nacházených ve štěrkopiscích řeky Moravy v okolí Ostrožské Nové Vsi bylo jeho použití pro výrobu štípané industrie vzácné, a nálezy paleolitických nástrojů z něj vyrobených se dosud počítají v pouhých jednotkách kusů. Kromě výše uvedeného škrabadla byla autorem zprávy během deseti let pravidelných prospekci tato surovina nalezena na lokalitě ještě v podobě tří nerozbitých valounů, z nichž největší přesahoval délkou 12 cm.

Přestože tato bezmála sto let známá a hojně sbírateli navštěvovaná stanice aurignacienu, M. Oliva (1987, 2016) z ní uvádí podchycených 438 klasifikovaných nástrojů, je již dnes značně vysbíraná, podařilo se mi na ní v průběhu let nalézt ještě přes tři desítky retušovaných nástrojů s převahou škrabadel, desítky reziduí jader a větší množství polotovarů a výrobního odpadu.

Obr. 14. Kvasice. Vysoké škrabadlo z révaitu. Foto P. Šmacha.

Fig. 14. Kvasice. Endscraper made of révait. Photo by P. Šmacha.

Literatura

- Oliva, M. 1987:** *Aurignacien na Moravě*. Studie Muzea Kroměřížska '87. Kroměříž: Muzeum Kroměřížska.
- Oliva, M. 2016:** *Encyklopedie paleolitu a mezolitu českých zemí*. Brno: Moravské zemské muzeum.

Summary

A large endscraper (Fig. 14) made of an unusual material – révait – was discovered at the well-known Paleolithic site of Kvasice 2 (Kroměříž District). Besides the endscraper, around 30 retouched tools were found, predominantly endscrapers, along with dozens of residual cores and a significant amount of semi-finished products and production waste.

Petr Šmacha

Linhartice (okr. Svitavy)

Bývalá cihelna; parc. č. 448.

Paleolit. Revize lokality. Orientační zjištění. Průzkum. Uložení nálezu: Městské muzeum Moravská Třebová. Inv. č. 4017, 4018, 4363–4366, 4574, 4634, 4635; evid. č. 7/49.

Lokalizace: S-JTSK: -586123.1, -1098482.4

Sledovaná lokalita se rozkládá na severním svahu údolí Třebůvky nad Linharticemi u Moravské Třebové, pravděpodobně s vazbou na vývěry minerálních vod Kyšperského zlomu (obr. 15; Svoboda a kol. 1994; Nývltová Fišáková 2003). Při těžbě spraše, která v tamních cihelnách probíhala během 1. poloviny 20. století, se v hloubce 2–3 m (podle inventárních údajů i více metrů), průběžně nacházel pleistocenní osteologický materiál (Czerny 1904; 1907) a byl soustředěn v Městském muzeu v Moravské Třebové. Pravděpodobně poslední nález, který máme doložen, zde byl učiněn v roce 1948, jednalo se o čtyři zuby nosorožce (do muzea byly uloženy roku 1949 pod evid. č. 7/49). Poté těžba pokračovala až do 70. let, ale další nálezy už hlášené nebyly. Nelze tedy rozhodnout, zda už bylo naleziště vyčerpáno, nebo prostě zájem o nálezy opadl. V současné době (2023) jsou sprašové profily zahrnuté a vytěžená plocha je částečně vybetonována nebo zastavěna výrobními a skladovacími objekty.

Obr. 15. Linhartice. A – Dosud aktivní cihelna v 70. letech; B – současný stav v roce 2023. Foto J. Svoboda, Archiv Městského muzeum Moravská Třebová.

Fig. 15. Linhartice. A – Brickyard during the 1970s; B – current state in 2023. Photo by J. Svoboda, Archive of the Moravská Třebová Museum.

Obr. 16. Linhartice. Výběr osteologických nálezů mamuta; délka největšího 672 mm. Foto Archiv Městského muzeum Moravská Třebová.

Fig. 16. Linhartice. Selection of osteological finds of a mammoth; the length of the largest one is 672 mm. Photo from the Archive of the Moravská Třebová Museum.

Po zveřejnění zprávy M. Nývltové Fišákové (2003, tab. 1) se podařilo dohledat další osteologické nálezy a soubor do značné míry kompletovat podle původního inventáře. Kvantitativně převládá mamut (kel, stoličky, kost holenní; obr. 16) a nosorožec (čelist a zuby, kost stehenní a další fragmenty postkranialního skeletu; obr. 17). Jednotlivými kusy je doložen kůň, tur a jelen. Žádné stopy lidských zásahů na kostech patrný nejsou. Z Linhartice je v muzeu uložen rovněž patinovaný úštěp (obr. 18), ale jeho vztah k nálezům fauny není prokazatelný. Předpokládáme tedy, že se v dosahu prameniště formovala přirozená paleontologická lokalita s minimálním či žádným zásahem paleolitického lovců.

Obr. 17. Linhartice. Dolní čelist a jednotlivé zuby nosorožce; délka čelisti 223 mm. Různá měřítka. Foto Archiv Městského muzeum Moravská Třebová.

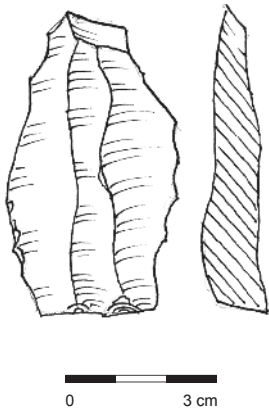
Fig. 17. Linhartice. Mandible and teeth of rhinoceros; the length of the mandible is 223 mm. Various scales. Photo from the Archive of the Moravská Třebová Museum.

Absolutně datovat ji zatím nelze a odlišná patinace povrchu kostí nadto indikuje, že soubor se formoval v delším časovém intervalu (včetně holocenních intruzí).

Srovnatelné naleziště s obdobnou skladbou fauny leží na české straně při toku Tiché Orlice v Běstovicích (Svoboda et al. 2022). Význam obou souborů (a ojedinelých nálezů mezi nimi; srov. Musil, Pek 1997) je několikerý. Geograficky vytyčují možnou migrační trasu glaciální fauny mezi Moravou a Čechami. Charakteristická je ale i jejich struktura. Ve srovnání s antropogenními akumulacemi glaciální fauny v kontextu sídliště (mamutí skládky typu Předmostí – Dolní Věstonice atd.) totiž v přirozeném prostředí nápadně zvyšuje zastoupení nosorožce, který tak dosahuje nebo předstihuje podíl mamuta. V antropogenních „mamutích“ skládkách bývá naopak zastoupení nosorožce marginální. V glaciální krajině byl sice hojný, ale zřejmě se nestal předmětem cíleného lovu.

Literatura

- Czerny, A. 1904:** *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau: M.-Trübauer Lehrer-Vereines.
- Czerny, A. 1907:** Aus grauer Vorzeit. *Mitteilungen zur Volkskunde des Schönhengster Landes* 3, 23–46.
- Musil, R., Pek, I. 1997:** The find of a mammoth tooth at Česká Třebová (East Bohemia, Czech Republic). *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Geologica* 35, 9–11.
- Nývltová-Fišáková, M. 2003:** Nález pleistocenní fauny na lokalitě Linhartice – cihelna. *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 14, 1–3.
- Svoboda, J., Czudek, T., Havlíček, P., Ložek, V., Macoun, J., Přichystal, A., Svobodová, H., Vlček, E. 1994:** *Paleolit Moravy a Slezska*. Dolnověstonické studie 1. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno.
- Svoboda, J., Žáková, L., Hofman, M. 2022:** Osteologický materiál mamutů a nosorožců na trase mezi Moravou a Čechami. In: A. Plichta et al. (eds.): *27. Kvartér. Sborník abstraktů*. Brno: Masarykova universita, 38.

Obr. 18. Linhartice. Patinovaný úštěp, délka 63 mm. Kresba J. Svoboda.

Fig. 18. Linhartice. Patinated flake. Drawing by J. Svoboda.

Summary

The revised site (Fig. 15) represents an accumulation of Upper Pleistocene faunal remains, particularly mammoth and rhinoceros (Fig. 16, 17), collected during loess exploitation in the first half of the 20th century and deposited in the municipal museum in Moravská Třebová (Svitavy District). Evidence of prehistoric human presence and activity at the site is either absent or dubious (Fig. 18). Together with the similar material from a sandpit in Běstovice (Eastern Bohemia), both sites may indicate a migration route of large Pleistocene mammals between Moravia and Bohemia. In contrast to anthropogenic faunal accumulations of the Předmostí – Dolní Věstonice type, which typically exhibit a robust dominance of mammoth, the natural deposits of the Linhartice – Běstovice type show an equal representation of mammoth and rhinoceros.

Lucie Žáková, Jiří Svoboda

Mikulčice (okr. Hodonín) „Klášteřísko“.

Mezolit. Sídliště. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 48.8083969N, 17.0954381E

V roce 2023 došlo k obnovení archeologického výzkumu zaměřeno na poznání mezolitického osídlení v prostoru jihovýchodního okolí Mikulčic, kde se v průběhu raného středověku rozkládala rozsáhlá sídelní aglomerace. Mezolitické štípané artefakty zde byly získávány už od samotného počátku archeologických objevů, vždy ovšem pouze jako vedlejší produkt výzkumu zaměřeného na slovanské osídlení (první zhodnocení viz Klíma 1970). První sondáž cílenou na mezolitické lidské aktivity doprovázenou plavením exkavovaného sedimentu zrealizoval až v průběhu 90. let minulého století P. Škrdla a z této doby pochází i poslední souhrnné zhodnocení mikulčického mezolitu (Škrdla et al. 1997). Od té doby došlo nejen ke stagnaci výzkumu, ale také ke značnému zredukování pro studium dostupného materiálu, jehož podstatná část zanikla při požáru jedné z budov staré mikulčické základny v roce 2007. Stále relativně nízký počet mezolitických lokalit na Moravě, které by umožňovaly systematický výzkum tohoto období a pochopení interakce mezolitických a časně neolitických populací, nás vedl k obnovení takto orientovaného výzkumu. V rámci Mikulčické aglomerace se pak nejedná o jednu lokalitu, ale o komplex většího počtu poloh situovaných na mírných terénních elevacích tvořených písčnými dunami.

V roce 2023 se výzkum zaměřil na polohu „Klášteřísko“, kde objevil mezolitické osídlení Z. Klanica (1985) v souvislosti s výzkumem rané středověkého kostrového pohřebiště. Na severním okraji prozkoumané plochy pokračoval ve výzkumu v roce 1996 P. Škrdla, který zde v rámci jednoho čtverce odkryl dvě sondy o rozměru 2 × 2 m a získal kolekci 221 artefaktů (Škrdla et al. 1999). V loňském roce byly provedeny další dvě sondy (S1/23 – 2 × 3 m, S2/23 – 2,5 × 2,5 m; obr. 19), které navazovaly na severovýchodní okraj plochy prozkoumané Z. Klanicou (sonda S1 pak částečně zasahovala i do již prozkoumané plochy). Zdokumentovaná stratigrafická situace odpovídá starším pozorováním, popisujícím až 1 m mocné kulturní souvrství (u nově realizovaných sond o něco méně – mocnost v S1/23 = 75–90 cm; v sondě S2/23 = 70–80 cm) silně postižené bioturbací. Mezolitické artefakty se vyskytují zejména v sekundárních polohách, a to napříč celou stratigrafií. Největší intenzita nálezů se vázala na rozhraní kulturní vrstvy a písčitého podloží. Získat se podařilo přes pět stovek nových artefaktů zhotovených ze surovin především lokální a regionální proveniencí. V souboru převládá debitáž, ale nechybí ani nálezy jader a nástrojů, včetně charakteristických mikrolitů. Předběžná technologicko-typologická analýza souboru naznačuje, že bude nutné přehodnotit dosavadní chronologické zařazení osídlení pouze do pozdního mezolitu spadajícího na rozhraní preboreálu a atlantiku, a že lze v rámci mikulčického mikroregionu předpokládat výrazně dynamičtější chronologický a prostorově diverzifikovaný vývoj osídlení. Přestože výrazná polykulturnost a míra bioturbace výrazně snižují šanci na výskyt intaktních situací, výzkum v roce 2023 doprovázený kompletním plavením exkavovaného sedimentu jednoznačně potvrdil potenciál lokality pro další systematický výzkum.

Literatura

- Klanica, Z. 1985:** Mikulčice – Klášteřísko. *Památky archeologické* LXXVI(2), 474–539.
- Klíma, B. 1970:** Štípaná kamenná industrie z Mikulčic. *Památky archeologické* LXI(1), 216–224.
- Škrdla, P., Mateiciucová, I., Přichystal, A. 1997:** Mesolithikum (gespaltene Steinindustrie). In: L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band II.* Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 7. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno, 45–91.
- Škrdla, P., Poláček, L., Škojec, J. 1999:** Mikulčice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 39 (1995–1996), 249–258.

Obr. 19. Mikulčice. Stratigrafie v sondě 1/23. Foto J. Bartík.

Fig. 19. Mikulčice. Stratigraphy in the test pit No. 1/23. Photo by J. Bartík.